

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., po — pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 25. maja 1894.

Politiški oddelek.

Pomenljiv dan.

Gotovo bo jako pomenljiv za našo dolensko stran dan 31. maja. Tedaj se bode slovesno otvorila druga, in sicer glavna proga dolenske železnice. S tem se dolenska stran, ki je bila dosedaj nekako odločena od ostalega sveta, ž njim zbliža. To je gotovo silno važen dogodek v gospodarskem pa tudi v političnem oziru.

Kdo se je brigal za Dolensko; dokler ni bilo železnice. Nobeden. Kolikor je bilo industrije na Dolenskem, je polagoma propadla, ker ni mogla konkurirati z drugimi bolj srečnejšimi kraji blizu večjih občil. Propale so fužine v Gradcu in na Dvoru, propale so pivovarne dolenske, kmetski stan je rapidno pešal, ker ni mogel spečavati svojih pridelkov v denar. Ljudje bili so prisiljeni iskati si zaslužka v daljni Ameriki. Da se ni odprla sedaj železnica, bi gotovo dolensko narodno gospodarstvo kmalu popolnoma propalo.

Že sedaj, ko se še ni jelo voziti po obeh progah, jeli so obračati pozornost na Dolensko. Najprej je otvoril Schlesinger lesno tovarno, katera bode še le sedaj prav vspevala. Neki Dunajčan je kupil fužino na Dvoru in začne zopet delo, govori se o napravi novih sladkarn in predilnic. Kapitalisti seveda obračajo pozornost na Dolensko zlasti zaradi tega, ker delavske moči tukaj ne bodo predrage. Novi industrijski zavodi bodo pokrajini v korist, ker bodo ljudje dobili zaslužka; to pa posebno na Dolenskem, kjer so majhna posestva, ki večkrat ne morejo preživeti družine. Drugod se boje tovarn nekateri kmetje, ker se s tem posli podraže. Na Dolenskem je pač malo taci kmetov, ki potrebujejo posle, večina dolenskih posestnikov lahko obdelajo sami s svojo družino svoje polje. Semtertja bode morda ta ali oni zares moral nekaj goldinarjev več dati blapcu ali dekli, ali to se mu bode povrnilo s tem, da bode svoje pridelke dražje prodal.

Obžalovati pa moramo, da tako malo naši domači

kapitalisti obračajo svojo pozornost na Dolensko in prepuščajo polje pred vsem tujemu kapitalu. Vidi se, da pri nas manjka prave podjetnosti. Neki slovenski časopis je sprožil misel, da se osnuje slovensko gospodarsko društvo. Mi presrčno želimo, da se to kmalu zgodi. To je pa mogoče, ako se vse slovenske stranke zjedinijo in stvar vzamejo v roko. Nobena slovenska stranka sama zase ni tako močna, da bi se mogla lotiti tacega podjetja. Zato bi si mi želeli, da se kmalu skliče shod taci premožnejših Slovencev, da se posvetuje ob osnovi tacega društva. Ta stvar se pa mora doganjati le kot splošna narodna stvar, ne pa le kot zadeva kake posamične stranke. Nikdo ne sme morda se zaradi tega odtejavati, ker pri stvari ima tudi nekaj besede kak mož, ki je malo drugačnejših političnih nazorov. Sploh mi mislimo, da so narodnogospodarske razmere tisto polje, na katerem bi lahko vse slovenske stranke vkupno delovale. Seveda nekoliko dobre volje je treba. Strankarske koristi je treba podrediti koristim narodovim.

Morda bi bilo dobro, da bi se v tem oziru posebno prašali naši štajarski bratje za svet. Lepo vspevanje posojilnic na Štajarskem pač kaže, da imajo naši štajarski bratje precej narodnogospodarskega talenta. Omeniti pa moramo, da po naših mislih je to tudi mnogo pripomoglo do tako lepih vspehov pri posojilnicah na Doljem Štajarskem, ker mej štajarskimi Slovenci ni nikdar bilo tako hudih razporov, kakor so pri nas na Kranjskem.

Stvari pa ne smemo dolgo odlašati, da se ne vgnezdijo povsoč tujci. Potem ko bodo vse že tujci pokupili, bode prepozno se hudovati nad dunajskimi in drugimi židi.

Priporočati seveda moramo dolenskim kmetom, da naj ne hite prodajati tujcem svojih zemljišč. Le dobro naj pomislijo, da bo njih zemlja po otvorjenji železnic še vedno več vredna postala. Ko bi poprodali svojo zemljo, bi postali odvisni od židov. Mi se ne bojimo, da bi Kranjska postala druga Galicija. Naš kmet je vse kaj družega, kakor je poljski ali rusinski, se vsekako bolj zna v narodnogospodarskem oziru pomagati. Pri nas se zna nase-

liti nekaj židovskih tovarnarjev in večjih trgovcev, kateršni so še celo v Angliji, ali tistih židovskih krčmarjev, ki v Galiciji tako ljudstvo odirajo, upamo, da pri nas ne bode nikdar.

Slovenski kmet se večidel precej na trgovino razume, to nam posebno dokazujejo Vipavci, Ribničanje, Kočevci in mnogi Beli Kranjci, ki trgujejo daleč po svetu. Gališki ljudje pa take nadarjenosti nimajo. Vzlic temu pa s/arimo naše ljudi pred velikim zaupanjem tujstvu in jim priporočamo, da naj se postavijo na lastne noge.

Delati moramo na vse načine, da bode otvorjenje dolenske železnice vsekako za domačine začetek boljše dobe, da ne bode le tujcem pri nas rastla pšenica.

Tudi v političnem oziru je otvorjenje dolenske železnice velike važnosti. Dolenjce bode zblížala s središčem Slovenije, z belo Ljubljano. To bode gotovo po vsej Dolenjski povzdignilo narodno zavest. „Sokol“ naredi že dne 3. junija svoj izlet v Novo mesto, da pokrepča narodno zavednost ob reki Krki. Dolenjski in drugi slovenski rodoljubi se bodo lahko pač gostejše shajali in to bode le netilo ogenj narodne ljubezni.

Pri tem pa moramo omeniti, da pravi pomen dolenska železnica le dobi, če se podaljša do Karlovca in ondu zveže s hrvaškimi železnicami. Potem postane svetovna železnica, ki bode vezala jug in sever naše države. Taka zveza bi bila jednake važnosti za Kranjsko kakor tudi Hrvaško. Zato se pa nadejamo, da bi slovenski in hrvaški rodoljubi skupno delovali, da se tako napravi železniška zveza do Karlovca. Taka zveza bi še ukrepila vez, ki veže slovenski in hrvaški narod. Zveza s slovanskim jugom bi zopet oživela ono živo domoljubje v Slovencih, katero se je kazalo pred nekaterimi desetletji ali je sedaj v škodo naši narodni stvari jelo nekoliko pojemat.

Hvaležno se spominjamo sedaj ob otvorjenji glavne proge dolenskih železnic mož, ki so nam pripomogli, da se je veliko delo dovršilo, ob jednom se pa obračamo do njih, da naj sedaj ne polože križem rok, temveč z vsemi silami delajo na to, da se ta železnica podaljša tako, da zveže dva južna slovanska naroda Slovence in Hrvate, dva naroda, katera je vedno vezala in ju bode vedno vezala prava bratska ljubezen.

Politični pregled.

Državni zbor je te dni rešil budget kmetijskega ministerstva in sta o tem govorila tudi slovenska poslanca gg. Povše in dr. Ferjančič. V svojih govorih sta obširno navajala razne potrebe v kmetijskem oziru na Kranjskem, posebno sta omenjala zagrajenje hudournikov in odpeljavo vode na Notranjskem. Spomnila sta se tudi neugodnih razmer rudarskih delavcev v Idriji. Rudarstvo spada namreč tudi pod poljedelsko ministerstvo. Gospod Povše je tudi izrekel željo, da bi se osnovala kmetijske zadruge in rentna posestva. Tukaj pač moramo reči, da to sedaj tudi le želja ostane. Nemški liberalci so največji nasprotniki dotičnih predlog kmetijskega ministra bili takoj iz začetka. Zato je pa jasno, da so se s sklepom koalici-

cije tudi pokopali kmetijske zadruge in pa rentna posestva. Sedaj je pač o tem govoriti prepozno. Tedaj naj bi se bili postavili gospodje po konci, kadar se je sklepala koalicija, če jim je res kaj na organizaciji kmetskega stanu. Poljedelski minister je v svojem govoru sicer zatrjeval, da upa, da njegov zakon pride kmalu na vrsto, ali mož najbrže sam dobro ve, da bodo njegovi ministerski tovariši stvar že znali preprečiti. Podpore v tem minister bode pač malo imel. Najprej bi ga še utegnil podpirati grof Wurmbbrand. Komu bo se to morda čudno zdelo ali je resnica. Poleg grofa Falkenhayna je grof Wurmbbrand sedaj najkonservativnejši minister. Od konservativcev proslavljan grof Schönborn je tako že davno postal liberalec od nog do glave. To je tudi naravno. On je član tistega češkega veleposestva, katero je že dolgo iskalo zveze z liberalci. Gospode vež-jo z liberalci iste koristi, ker se oboji pečajo v veliki meri z veliko industrijo, rudarstvom in fužinarstvom. Ko smo že omenili, da je grof Wurmbbrand v gospodarskem oziru najkonservativnejši minister, naj povemo, da je ta mož pri obravnavi proračuna njegovega ministerstva imel govor, v katerem je izrazil nazore, kakoršnih bi se še kak konservativni minister ne upal. Omenil je, da zakona v krošnjarskem in vrenjenji razprodaj še vedno ležeti v obrtnem odseku in da on kmalu predloži nov obrtni red in načrt zakona o mešanih trgovinah in pri tem izrazil, da se boji, da se bode parlamentarno obravnavanje o teh stvareh preveč zavlačevalo. Naglašal je, da prebivalstvo že težko čaka omenjenih zakonov, ker so varstveni zakoni. Liberalci niso nikdar hoteli slišati o kakem varstvu malih obrtnikov, zato so kar debelo gledali, ko je njih pristaš tako odločno naglašal stališče, ki bi bilo v prid mali obrtniji. Vsi liberalni listi sedaj neusmiljeno mahajo po njem, prav kakor bi mož ne bil njih pristaš. Vse kaže, da mož ne bode več dolgo ministroval, ako se bode držal politike, katero je razvil v zbornici poslancev, kmalu bode moral pobrati kopita, ali bode pa moral odjenjati od svojih nazorov. Bojimo se pa, da grof Wurmbbrand odjenja. Sicer vemo, da je mož odločnejši, nego je grof Falkenhayn, ali proti Izraelu se pa le ne bode mogel ustavljati. Želimo pa, da bi grofa Wurmbbranda prepričali napadi liberalnih listov, da on ne spada v liberalni tabor in da mej liberalci nima somišljenikov. Liberalci so ga postavili na ministerski stol le zaradi tega, ker ima veliko vpliva na Štajarskem, da bode držal štajarske poslance pri koaliciji. Sedaj pa, ko grof Hohenwart in njegovi tovariši tako gledajo, da koalicijska vlada ne pride v manjšino, ter vselej dobro proračunajo, koliko konservativcev še sme glasovati proti vladi, koliko se naj jih oglasovanju odtegne in koliko naj pa za vlado glasuje, da koalicija ne pride v nevarnost, bodo liberalci že izhajali brez Wurmbbranda in pristašev njegovih. Če bode grof Wurmbbrand hotel kako važnejšo ogo igrati, bode moral zaveznikov poiskati v drugih taborih in tudi v političnem oziru premeniti nekoliko svoje nazore. Podpora bi mogel najti le v zares konservativnih krogih, ali poprej bi moral nekoliko popustiti svoje antipatije do Slovanov. Teh antipatij tudi pri letošnji proračunski debati ni mogel zatajiti in je delal narodna vprašanja kriva, da se ne rešijo nekatere gospodarske stvari. Mi smo prepričani, da se bivši štajarski deželni glavar prepriča, da pravi uzroki, da se mnoge gospodarske stvari ne rešijo, tiče vse drugje, ne pa v narodnih razmerah. Drugi govorniki so izražali razne želje pri proračunu trgovskega ministerstva. Spinčič se je mej drugim pritoževal o preziranji hrvaščine v Istri. Dalmatinski poslanci so navajali dolgo vrsto pritožeb, zastran preziranja njih dežel. Sploh so se govorniki razen ministrov sukali le bolj na nizkem nivo, le generalna govornika Kaizl in Ščepanowski sta se nekoliko višje povzdignila in razpravljala vsak s svojega stališča vprašanje o državnih železnicah. — Nekateri slovenski poslanci so stavili nujni predlog, da se dovoli državna podpora za kraje, katere je poškodovala toča na Kranjskem. Predlog je utemeljeval g. kan. Klun. Nujnost se je vsprejela.